

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 20.10.2015 r.

**- wymagania stawiane opakowaniom
archiwizacyjnym**

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 29 października 2015 r.

Poz. 1743

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO¹⁾**

z dnia 20 października 2015 r.

w sprawie klasyfikowania i kwalifikowania dokumentacji, przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych i brakowania dokumentacji niearchiwalnej

Na podstawie art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1446) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) metodę klasyfikowania i metody kwalifikowania dokumentacji;
- 2) rodzaje oznaczeń kategorii archiwalnych;
- 3) elementy jednolitego rzeczowego wykazu akt;
- 4) wzór budowy jednolitego rzeczowego wykazu akt;
- 5) wzór budowy kwalifikatora dokumentacji;
- 6) standardy porządkowania, ewidencjonowania i technicznego zabezpieczania materiałów archiwalnych przed ich przekazaniem do archiwów państwowych;
- 7) szczegółowy tryb przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych;
- 8) szczegółowy tryb brakowania dokumentacji niearchiwalnej;
- 9) właściwość archiwów państwowych w sprawach, o których mowa w pkt 7 i 8, w tym właściwość archiwów państwowych dla naczelnych i centralnych organów władzy i administracji rządowej oraz innych centralnych jednostek organizacyjnych, a także dla rodzajów przejmowanych materiałów archiwalnych.

§ 2. 1. Na podstawie obowiązującego organ lub jednostkę organizacyjną jednolitego rzeczowego wykazu akt, zwanego dalej „wykazem akt”, lub kwalifikatora dokumentacji dokonuje się:

- 1) klasyfikowania dokumentacji, o której mowa w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, zwanej dalej „ustawą”;
- 2) kwalifikowania dokumentacji skutkującego przypisaniem tej dokumentacji oznaczeń kategorii archiwalnych.

2. Wątpliwości w zakresie kwalifikacji dokumentacji rozstrzyga w drodze opinii dyrektor właściwego archiwum państwowego albo organ, o którym mowa w art. 19 ustawy.

3. Wydanie opinii następuje na wniosek organu lub jednostki organizacyjnej albo z urzędu i może być poprzedzone ekspertyzą archiwalną archiwum państwowego albo archiwum wyodrębnionego.

¹⁾ Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego kieruje działem administracji rządowej – kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 września 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. U. poz. 1258).

Dokument podpisany
przez Marek Gluch
Data: 2015.10.29
15:38:30 CET

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 października 2015 r. w sprawie klasyfikowania i kwalifikowania dokumentacji, przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych i brakowania dokumentacji niearchiwalnej (Dz. U. poz. 1743).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 października 2015 r. to pierwszy polski akt prawny, w którym jasno i precyzyjnie określono wymagania stawiane opakowaniom do długoterminowego przechowywania zbiorów archiwalnych. Wymagania te zapisane zostały w punkcie czwartym załącznika nr 4:

Załącznik nr 4

Standardy porządkowania, ewidencjonowania i technicznego zabezpieczania materiałów archiwalnych przed ich przekazaniem do archiwów państwowych

„(...)

4. Standard technicznego zabezpieczenia materiałów archiwalnych obejmuje:

4.1. poddanie zabiegom konserwatorskim w przypadku uszkodzenia mechanicznego, biologicznego lub chemicznego materiałów archiwalnych;

4.2. usunięcie elementów metalowych i plastikowych

(np.: spinaczy, zszywek, wąsów, koszulek, okładek), o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej;

4.3. umieszczenie materiałów archiwalnych, w formie w jakiej zostały wytworzone, w opakowaniu dostosowanym do ich rozmiaru;

4.4. ponumerowanie zapisanych stron materiałów archiwalnych aktowych (...);

4.5. umieszczenie jednostek archiwalnych w opakowaniach zbiorczych (np.: pudło, teka);

opakowania zbiorcze opisuje się przez umieszczenie na grzbiecie: nazwy zespołu (zbioru) archiwalnego i sygnatur jednostek archiwalnych umieszczonych wewnątrz;

4.6. opakowania, o których mowa w pkt 4.3., powinny być wykonane z materiału litego bezkwasowego o wskaźniku pH od 7,5 do 10, rezerwie alkalicznej $> 0,4$ mol/kg, liczbie Kappa < 5 i gramaturze od 160 do 800 g/m²;

4.7. opakowania, o których mowa w pkt 4.5., powinny być wykonane z materiału litego bezkwasowego o wskaźniku pH od 7,5 do 10, rezerwie alkalicznej $> 0,4$ mol/kg i gramaturze od 1100 g/m².”

Nawiązanie do rozwiązań przedstawionych w normach ISO - Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej

ISO 9706

PN-EN ISO 9706:2001 Informacja i dokumentacja – Papier przeznaczony na dokumenty – Wymagania dotyczące trwałości

ISO 16245

ISO 16245:2009 Information and documentation – Boxes, file covers and other enclosures, made from cellulosic materials, for storage of paper and parchment documents

O normach ISO 9706 i ISO 16245 przeczytacie Państwo w artykule „Trwały papier i bezpieczne opakowania” dostępnym w formie bezpłatnego e-booka na stronie www.beskidplus.pl

Z normy

ISO 9706

zaczerpnięto:

- określenie przedziału pH: od 7,5 do 10
- określenie minimalnej zawartości składnika zasadowego:
rezerwa alkaliczna $> 0,4$ mol/kg
- określenie odporności na utlenianie za pomocą tzw. liczby Kappa:
liczba Kappa < 5

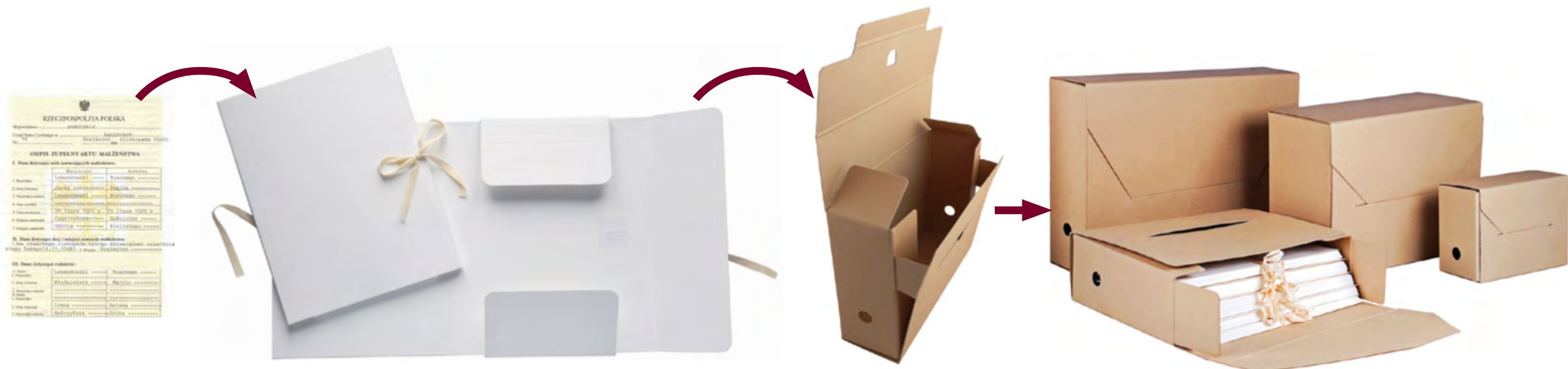

Z normy

ISO 16245

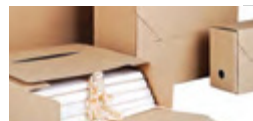
zaczerpnięto:

- zasadę dwustopniowego pakowania:
w opakowania wewnętrzne i zewnętrzne
- określenie różnych wymogów dla tych dwóch rodzajów opakowań:
opakowania wewnętrzne, które mają bezpośredni kontakt z dokumentami,
muszą spełniać surowsze kryteria niż opakowania zewnętrzne

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia - zestawienie

Parametr	Rodzaj opakowania		Uwagi
	Opakowanie wewnętrzne np. teczka, obwoluta, koperta	Opakowanie zewnętrzne (zbiorcze) np. pudło, teka	
Tylko materiał lity	✓	✓	Opakowania z tektury falistej są niedozwolone.
Bezkwasowość: pH od 7,5 do 10	✓	✓	Precyzyjnie określony przedział pH.
Rezerwa alkaliczna > 0,4 mol/kg	✓	✓	Rezerwa alkaliczna to dodatek składnika zasadowego, który będzie chronił zbiory przed zakwaszeniem.
100% czystej celulozy (liczba Kappa < 5)	✓	Nie dotyczy	Opakowania wewnętrzne muszą być wykonane z czystej celulozy – nie mogą być wykonane z papierów, kartonów i tektur zawierających ścier drzewny bądź pochodzących z recyklingu (makulaturowych). Opakowania zewnętrzne mogą być wytworzone z tańszej tektury makulaturowej, pod warunkiem, że ma ona odpowiedni wskaźnik pH i posiada rezerwę alkaliczną.
Gramatura	Od 160 do 800 g/m ²	Od 1100 g/m ²	Gramatura zastosowanego materiału zależy od rodzaju opakowania i jego rozmiaru. Przy opakowaniach wewnętrznych zazwyczaj przyjmuje się, że teczki mają gramaturę od 240 g/m ² , natomiast niższe gramatury dotyczą kopert i obwolut.

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

Tektura
falista

Tektura
lita

Tylko materiał lity

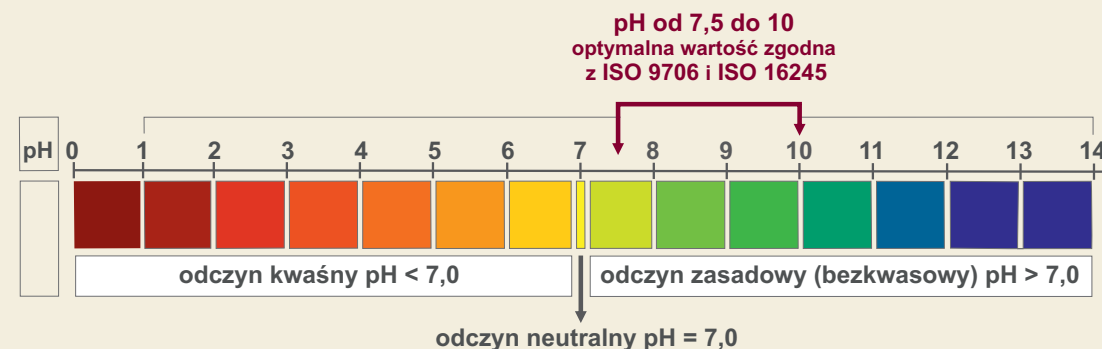
Opakowania z tektury falistej są niedozwolone.

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

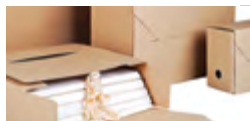
Bezkwasowość: pH od 7,5 do 10

Wartość pH informuje nas o kwasowości bądź zasadowości danego roztworu. Skala pH przyjmuje wartości od 0 do 14. Wartość 7 oznacza odczyn neutralny - pH równe 7 ma woda destylowana. Wartości poniżej 7 oznaczają odczyn kwaśny, a powyżej 7 – odczyn zasadowy.

Wartość pH roztworu wodnego w przedziale od 7,5 do 10 świadczy o jego zasadowości. Tylko opakowania o takiej wartości pH stwarzają dla przechowywanych dokumentów bezpieczne środowisko, nie przyspieszając procesu ich rozkładu pod wpływem kwasów.

Stosowanie bezkwasowych opakowań jest bardzo ważne ze względu na zjawisko migracji kwasów: kwaśne związki potrafią „wędrować” z opakowania do jego zawartości i odwrotnie. W ten sposób kwaśne akta bądź kwaśne opakowania infekują sąsiednie, niezakwaszone jeszcze zbiory.

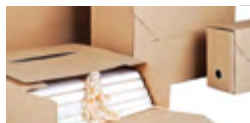
Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

Rezerwa alkaliczna > 0,4 mol/kg

Rezerwa alkaliczna to dodatek składnika zasadowego, który będzie neutralizował związki kwasowe powstające w późniejszym czasie i dzięki temu dłużej zapewni przechowywanym obiektom skuteczną ochronę.

Najczęściej stosowanym związkiem neutralizującym kwasy jest węglan wapnia (CaCO_3). W przypadku tego związku wymóg dotyczący rezerwy alkalicznej jest spełniony, jeśli papier zawiera > 2% CaCO_3 .

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

Liczba Kappa < 5 (100% celulozy)

Odporność na utlenianie

Parametr „liczba Kappa < 5” świadczy o wysokiej odporności papieru bądź tektury na utlenianie.

Spełniają go tylko papiery wykonane z najwyższej jakości surowców: ze 100% celulozy, bez dodatku ścieru drzewnego (ligniny).

Parametr ten dotyczy wyłącznie opakowań wewnętrznych. Oznacza to, że muszą one być wykonane z czystej celulozy – nie mogą być wytworzone z papierów, kartonów i tektur pochodzących z recyklingu (makulaturowych).

Opakowania zewnętrzne mogą być wytworzone z tańszej tektury makulaturowej pod warunkiem, że ma ona odpowiedni wskaźnik pH i posiada rezerwę alkaliczną.

Cechy opakowań spełniających wymogi rozporządzenia

Gramatura: od 160 do 800 g/m² w przypadku opakowań wewnętrznych, od 1100 g/m² dla opakowań zewnętrznych

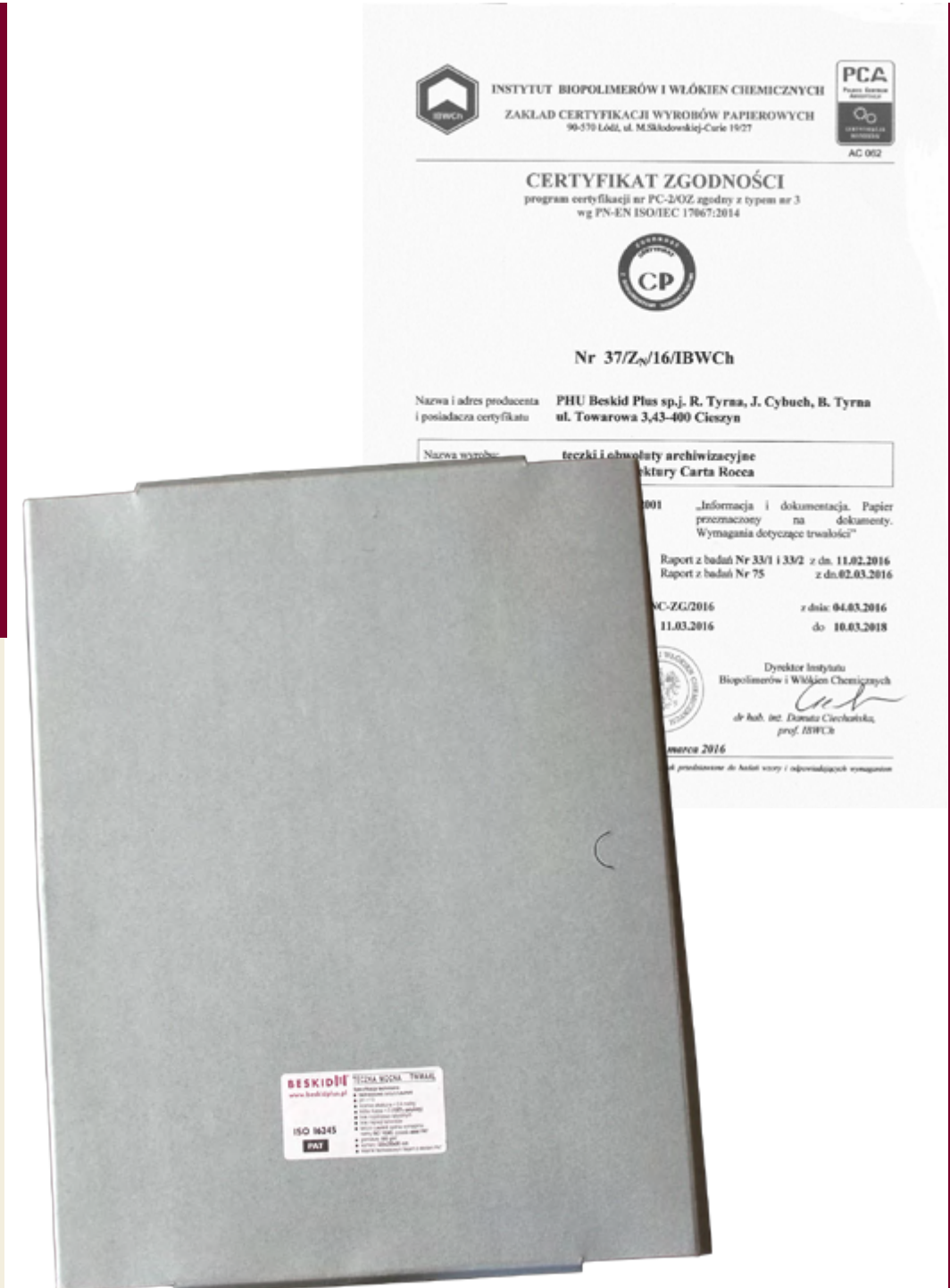
Gramatura zastosowanego materiału zależy od rodzaju opakowania i jego rozmiaru. Przy opakowaniach wewnętrznych zazwyczaj przyjmuje się, że teczki mają gramaturę od 240 g/m², natomiast niższe gramatury dotyczą kopert i obwolut.

Weryfikacja jakości opakowań. Główne zasady

Weryfikacja jakości opakowań. Główne zasady:

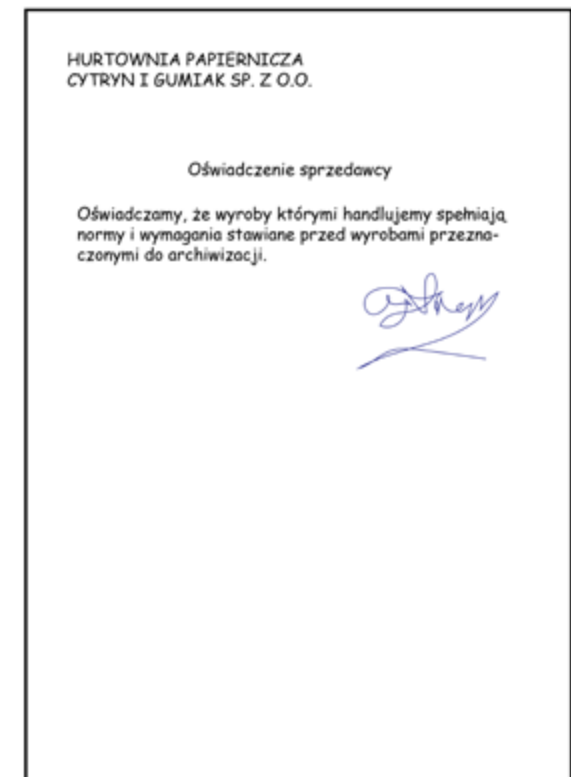
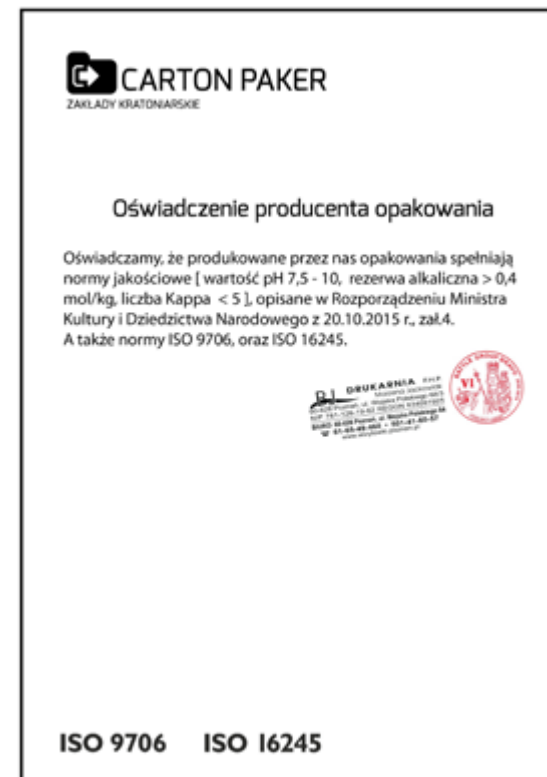
1. Zawsze przy zakupie opakowań żądamy dokumentu potwierdzającego ich jakość.
2. Jeżeli to możliwe, opakowania powinny posiadać indywidualną etykietę.

Weryfikacja jakości opakowań

Przykładowe certyfikaty uszeregowane wg znaczenia:

- Certyfikat ISO
- Certyfikat producenta surowca
- Oświadczenie producenta opakowania np. zakładu kartoniarskiego
- Oświadczenie sprzedawcy np. firmy biuroserwisowej

Co możemy zweryfikować samodzielnie,
bez zaplecza laboratoryjnego?

- rodzaj materiału (tektura lita czy falista)
- gramaturę
- wartość pH – orientacyjnie
- zawartość makulatury (liczbę Kappa) - orientacyjnie, tylko w niektórych przypadkach

Co możemy zweryfikować samodzielnie,
bez zaplecza laboratoryjnego?

- materiał, z którego wykonane jest opakowanie: lity czy falisty

Tektura
falista

Tektura
lita

Co możemy zweryfikować samodzielnie, bez zaplecza laboratoryjnego?

- gramaturę

Z zakupionego opakowania wycinamy fragment o wymiarach formatu A4 (format kartki używanej w drukarce). Wycięty fragment ważymy na wadze pocztowej i porównujemy jego wagę z poniższą tabelą:

Format A4	
Gramatura	Waga
160 g/m ²	10 g
240 g/m ²	15 g
800 g/m ²	50 g
1100 g/m ²	69 g

Co możemy zweryfikować samodzielnie, bez zaplecza laboratoryjnego?

- gramaturę

Przykładowe obliczenie gramatury materiału - w sytuacji, gdy chcemy zweryfikować, czy np. zakupione koperty mają gramaturę minimum 160 g/m².

W jaki sposób możemy sprawdzić gramaturę kartki A4?

$$\text{poszukiwana gramatura} \quad \frac{X_g}{1\text{m}^2} = \frac{10_g}{0,062\text{m}^2} \quad \begin{array}{l} \text{waga kartki A4} \\ \text{powierzchnia kartki A4} \end{array}$$

$$X_g = \frac{10_g}{0,062\cancel{\text{m}^2}} * \cancel{1\text{m}^2}$$

$$X_g = \frac{10_g}{0,062}$$

$$X_g = 161_g$$

Co możemy zweryfikować samodzielnie, bez zaplecza laboratoryjnego?

- Wartość pH

Wartość pH możemy bez zaplecza laboratoryjnego określić jedynie orientacyjnie, korzystając ze wskaźnika w formie pisaka. Trzeba jednak pamiętać o tym, że to narzędzie wskaże nam pH z ograniczoną dokładnością, a wynik będzie odnosił się wyłącznie do powierzchni tektury.

W badaniach laboratoryjnych oznacza się odczyn pH wyciągu wodnego papieru.

Co możemy zweryfikować samodzielnie, bez zaplecza laboratoryjnego?

- zawartość makulatury (liczbę Kappa)

Liczbę Kappa można określić jedynie w badaniu laboratoryjnym. Samodzielnie możemy jednak w niektórych przypadkach określić, czy mamy do czynienia z kartonem wyprodukowanym z makulatury. Jeśli karton bądź tektura jest szara od spodu, z widocznymi drobinkami, to niemal

na pewno pochodzi ona z recyklingu. Taki materiał może służyć do produkcji opakowań zewnętrznych, jeśli jest bezkwasowy i posiada rezerwę alkaliczną.

Najtrudniej określić skład kartonów obustronnie białych. Można spróbować przedrzeć taki karton w rękach (nie przecinać nożyczkami): jeżeli

warstwy w środku mają szary lub kremowy odcień, wskazuje to na zastosowanie w produkcji kartonu mas makulaturowych lub tzw. mas CTMP (chemotermomechanicznych). Materiał zawierający tego typu masy nie może być wykorzystywany w opakowaniach wewnętrznych.

Powyższe metody są jedynie orientacyjne. Dokładne określenie składu włóknistego papieru bądź tektury możliwe jest jedynie w badaniu laboratoryjnym, w Polsce wykonywanym np. przez Zakład Certyfikacji Wyrobów Papierowych w Łodzi (koszt 150-300 zł).

Podsumowanie

Słabe punkty:

- ze względów finansowych nie wprowadzono szczegółowych wymagań dotyczących opakowań archiwizacyjnych zawartych w normie ISO 16245
- nie określono sposobów weryfikacji opakowań
- nie sprecyzowano, co zrobić z opakowaniami bezkwasowymi nie spełniającymi najnowszego rozporządzenia

Podsumowanie

Mocne punkty:

- pierwsze w polskim ustawodawstwie tak kompleksowe określenie wymagań stawianych opakowaniom do długoterminowej archiwizacji
- nawiązanie do rozwiązań ISO
- rezygnacja z opakowań z tektury falistej
- zachowanie rozsądnego poziomu kosztów opakowań

BESKIDPLUS

> więcej informacji na:

www.beskidplus.pl

